EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2022 04 21
COM(2022) 173 final

KOMISIJOS ATASKAITA TARYBAI IR EUROPOS PARLAMENTUI

dėl pažangos įgyvendinant Direktyvą 2009/71/Euratomas, kuria nustatoma Bendrijos branduolinių įrenginių branduolinės saugos sistema, su pakeitimais, padarytais Direktyva 2014/87/Euratomas

{SWD(2022) 107 final}

I. ĮVADAS

Tarybos direktyva 2009/71/Euratomas, kuria nustatoma Bendrijos branduolinių įrenginių saugos sistema[1], buvo svarbus žingsnis siekiant Europos Sąjungoje sukurti teisiškai privalomą branduolinės saugos sistemą.

Po 2011 m. Fukušimos branduolinės avarijos *Tarybos direktyva 2014/87/Euratomas, kuria iš dalies keičiama Tarybos direktyva 2009/71/Euratomas*[2] (2009 m. direktyva su 2014 m. padarytais pakeitimais, toliau – Direktyva), pasinaudojant Europos Vadovų Tarybos suteiktais įgaliojimais[3] buvo sustiprinta ES branduolinės saugos teisinė sistema. Joje buvo konsoliduotos esamos nuostatos ir nustatyti nauji reikalavimai, daugiausia dėmesio skiriant **reguliavimo nepriklausomumui** ir ES masto aukšto lygio **branduolinės saugos tikslui**, siekiant:

- stiprinti **kompetentingų reguliavimo institucijų įgaliojimus ir nepriklausomumą**[4], pavyzdžiui, taikant nuostatas dėl tinkamų žmogiškųjų ir finansinių išteklių arba interesų konfliktų prevencijos ir sprendimo;
- **užkirsti kelią avarijoms** ir, jei jos įvyktų, sušvelninti jų padarinius ir **išvengti ankstyvo ir didelio radioaktyviųjų medžiagų išmetimo**.

Be to, pakeitimais taip pat siekiama:

- didinti **skaidrumą** teikiant viešą informaciją iš reguliavimo institucijų ir licencijų turėtojų[5] apie įprastas veiklos sąlygas, incidentus bei avarijas ir stiprinti reguliavimo institucijų bendradarbiavimą;
- suteikti galimybių **visuomenei dalyvauti** priimant sprendimus, susijusius su branduolinių įrenginių licencijavimu;
- įgyvendinti branduolinės saugos tikslą pasitelkiant **pakopinę apsaugą** ir priemones, kuriomis skatinama ir stiprinama veiksminga **branduolinės saugos kultūra**;
- ne rečiau kaip kas dešimt metų atlikti **pradinį konkretaus įrenginio vertinimą**, papildytą **periodiniais saugos persvarstymais** (PSP);
- nustatyti konkrečius **avarijų valdymo** ir **avarinės parengties bei reagavimo branduolinio įrenginio aikštelėje** reikalavimus;
- sukurti ne rečiau kaip kas šešerius metus atliekamų Europos **teminių ekspertinių įvertinimų** (TEĮ) sistemą.

Direktyvoje reikalaujama, kad valstybės narės ne vėliau kaip 2020 m. liepos 22 d. Komisijai pateiktų antrojo (paskutiniojo) etapo nacionalines ataskaitas; visos valstybės narės šį

---

[1] OL L 172, 2009 7 2, p. 18–22. Branduolinės saugos direktyva buvo priimta pagal Euratomo sutarties 3 skyrių „Sveikata ir sauga“ siekiant prisidėti prie darbuotojų ir plačiosios visuomenės sveikatos apsaugos nuo jonizuojančiosios spinduliuotės keliamų pavojų.

[2] 2014 m. liepos 8 d. Tarybos direktyva, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2009/71/Euratomas, kuria nustatoma Bendrijos branduolinių įrenginių branduolinės saugos sistema (OL L 219, 2014 7 25, p. 42–52).

[3] 2011 m. kovo 24–25 d. Europos Vadovų Tarybos išvados, EUCO 10 1/11.

[4] Ataskaitoje vadinamos reguliavimo institucijomis.

[5] Ataskaitoje vadinami licenciatais.

įpareigojimą įvykdė iki 2020 m. pabaigos[6]. Šią antrąją pažangos ataskaitą Tarybai ir Europos Parlamentui Komisija priima pagal Direktyvos 9 straipsnio 2 dalį.

Šioje antrojoje pažangos ataskaitoje[7], parengtoje po Fukušimos branduolinės avarijos praėjus daugiau nei dešimt metų, pripažįstama valstybių narių pažanga įgyvendinant Direktyvą. Be to, joje nurodomos sritys, kuriose Direktyvoje numatytas laipsniškas reguliavimo sistemos ir praktikos pakeitimas dar nėra visiškai įgyvendintas. Šiose srityse pageidautina imtis tolesnių tobulinimo veiksmų, todėl šioje ataskaitoje pateikiama keletas valstybėms narėms skirtų pastabų (atitinkamai II ir III skirsniai dėl branduolinių įrenginių branduolinės saugos valdymo ir saugos), susijusių su vertinime nustatyta geraja patirtimi ir uždaviniais ir atitinkančių Direktyvos temines sritis[8], deramai atsižvelgiant į nacionalinius ypatumus[9]. Atsižvelgiant į šias pastabas, ataskaitoje pateikiamos konkrečios pagrindinės rekomendacijos (IV skirsnis „Išvados ir tolesni veiksmai“), kuriose numatomi būsimi ES lygmens veiksmai, kad ES branduolinė sauga būtų nuolat gerinama.

Ataskaita visų pirma grindžiama Komisijos tarnybų atliktu 2020 m. nacionalinių ataskaitų vertinimu. Tačiau siekiant apibūdinti bendrą ES branduolinės saugos vaizdą, ataskaitoje taip pat atsižvelgiama į papildomus šaltinius, visų pirma nacionalines priemones, kurių valstybės narės ėmėsi Direktyvai perkelti į nacionalinę teisę; ES atominių elektrinių (AE) išsamių rizikos ir saugos vertinimų[10] (toliau – ES testavimas nepalankiausiomis sąlygomis) ir pirmojo TEĮ[11] rezultatus; tarptautinių ekspertinių įvertinimų išvadas; ES piliečių ir kitų ES institucijų skunduose, peticijose ir klausimuose minėtus aspektus; užsakomųjų tyrimų išvadas.

Ataskaita grindžiama ir prie jos pridedamu Komisijos tarnybų darbiniu dokumentu. Jame išsamiau apibūdinami atlikti (ir ataskaitoje apibendrinti) teminiai nacionalinių metodų vertinimai ir apžvelgiamos branduolinių įrenginių rūšys, apie kurias pranešė valstybės narės.

II. BRANDUOLINĖS SAUGOS VALDYMAS (Direktyvos 4, 5, 7 ir 8 straipsniai)

2.1. TEISĖKŪROS, REGULIAVIMO IR ORGANIZACINĖ SISTEMA (4 straipsnis)

Visose valstybėse narėse yra **nacionalinės sistemos**, skirtos veiklai, kuriai taikoma Direktyva, vykdyti, ir kurių taikymo sritis ir išsamumo lygis labai skiriasi priklausomai nuo nacionalinių branduolinių profilių.

Peržiūrėjus **atsakomybės pasiskirstymą** paaiškėjo, kad daugumoje valstybių narių branduolinės saugos srities kompetencija sutelkta vienoje reguliavimo institucijoje, tačiau kai

---

6 https://ec.europa.eu/energy/topics/nuclear-energy/nuclear-safety_en.

7 Pirmoji Komisijos 2009 m. direktyvos įgyvendinimo pažangos ataskaita buvo paskelbta 2015 m. (COM(2015) 0573 *final*).

8 Šioje ataskaitoje naudojama konsoliduotos redakcijos Branduolinės saugos direktyvos (2009 m. direktyva su 2014 m. pakeitimais) straipsnių numeracija.

9 Kalbant apie valstybes nares, neturinčias branduolinių įrenginių, atsižvelgiant į tai, kad Direktyvos 6, 8a, 8b, 8c ir 8d straipsnių perkėlimo į nacionalinę teisę ir įgyvendinimo įpareigojimai joms netaikomi, informacija apie pirmiau minėtus straipsnius, jei ji savanoriškai įtraukta į jų ataskaitas, nebuvo įtraukta į bendrą vertinimą.

10 http://www.ensreg.eu/EU-Stress-Tests.

11 https://www.ensreg.eu/eu-topical-peer-reviews

kuriose kitose pagrindinę reguliavimo kompetenciją (taisyklių nustatymo, licencijavimo, vertinimo, tikrinimo ir vykdymo užtikrinimo klausimais) turi daugiau nei vienas subjektas. Be to, reguliavimo institucijos dirba **koordinuodamos** savo veiklą su ministerijomis ir kitomis valdžios institucijomis, taip pat bendradarbiauja su regioninėmis ir vietos valdžios institucijomis. Tačiau iš kai kurių nacionalinių ataskaitų nėra visiškai akivaizdu, kad atsakomybė už branduolinę saugą yra aiškiai paskirstyta skirtingoms nacionalinėms įstaigoms.

Valstybėse narėse taikomi **nacionaliniai branduolinės saugos reikalavimai**, kurie yra savarankiški arba susieti su radiacinės saugos nuostatomis. Dažniausiai šie reikalavimai įtraukiami į teisiškai privalomus aktus, o paskesnėmis teisiškai neprivalomomis priemonėmis (pvz., rekomendacijomis, gairėmis) paprastai pateikiama papildomos informacijos ir įgyvendinimo rekomendacijų. Paprastai šie reikalavimai taikomi visais branduolinių įrenginių gyvavimo ciklo etapais, kaip reikalaujama Direktyvoje.

Visose valstybėse narėse veikia **licencijavimo sistemos**, ir branduolinių įrenginių eksploatavimas be licencijos draudžiamas. Licencijavimo procesai įvairiose šalyse yra skirtingi; pagrindiniai skirtumai yra susiję su reguliavimo institucijos vaidmeniu, paraiškai reikalingų dokumentų rūšimis ir licencijoje (-ose) nurodytais gyvavimo ciklo etapais. Taip pat aprašytos licencijų keitimo ir pratęsimo procedūros.

Valstybės narės turi **reguliavimo kontrolės** sistemas, kurias nuolat taiko reguliavimo institucijos ir kurios grindžiamos procedūromis, strategijomis, planais ir tolesniais veiksmais. Ši stebėsena papildoma **vykdymo užtikrinimo** mechanizmais, skirtais nustatytiems pažeidimams šalinti. Be reguliavimo institucijų, gali dalyvauti ir kitos teisėsaugos institucijos. Kalbant apie sankcijas, dauguma valstybių narių laikosi diferencijuoto požiūrio – nuo įspėjimo iki licencijos galiojimo sustabdymo ar atšaukimo arba net baudų ar baudžiamųjų sankcijų, priklausomai nuo pažeidimo sunkumo.

Pastabos

- *Kai įgyvendinant Direktyvos reikalavimus ir užtikrinant vykdymą dalyvauja kelios institucijos, aiškus, racionalus ir gerai dokumentais pagrįstas atsakomybės pasiskirstymas užtikrintų didesnį aiškumą, kaip padalijamos užduotys, kad būtų išvengta praleidimų ar netinkamo dubliavimosi.*
- *Nors Direktyvoje aiškiai nereikalaujama, kad reguliavimo institucijos glaudžiau bendradarbiautų licencijavimo praktikos klausimais, tai galėtų būti naudinga visiems, nes būtų nustatyti galimi bendri aspektai ir taip būtų skatinamas nuoseklumas ir geriausias išteklių panaudojimas.*

2.2. KOMPETENTINGA REGULIAVIMO INSTITUCIJA (5 straipsnis)

Kad būtų pasiektas aukštas branduolinės saugos lygis, būtina turėti stiprią reguliavimo instituciją, kuri būtų faktiškai nepriklausoma nuo netinkamos įtakos priimant reguliavimo sprendimus. Direktyvoje reikalaujama, kad reguliavimo nepriklausomumas būtų užtikrinamas atskiriant funkcijas, neduodant išorės nurodymų, priimant tvirtus ir skaidrius sprendimus, pasirūpinant tinkamais finansiniais bei žmogiškaisiais ištekliais ir vengiant interesų konfliktų.

Reguliavimo institucijų **teisinis statusas ir struktūra** valstybėse narėse skiriasi, nes nustatytos trys pagrindinės organizacinės schemos: reguliavimo institucijos kaip nepriklausomos institucijos, turinčios juridinio asmens statusą ir atsiskaitančios vyriausybei, prezidentui ir (arba) ministrui pirmininkui, reguliavimo institucijos kaip nepriklausomos

institucijos, prižiūrimos ministerijos, kuri nėra susijusi su branduolinės energetikos skatinimu ar naudojimu, ir reguliavimo institucijos, kurios yra neatsiejamos ministerijos, nesusijusios su branduolinės energetikos skatinimu ar naudojimu, dalys, turinčios aiškius įgaliojimus ir konkrečias pareigas. Iš to, kas išdėstyta pirmiau, matyti, kad tos valstybės narės, kurios pasirinko pirmąją schemą, pajuto ne tik **funkcijų atskyrimo**, bet ir teisinio atskyrimo nuo bet kurios kitos vyriausybės struktūros naudą.

Nurodymų nebuvimą lemia arba aiškus jų draudimas, arba netiesiogiai bendra reguliavimo struktūra.

Reguliavimo sprendimai grindžiami branduolinės saugos nuostatomis, į kurias įtraukti tarptautiniai ir Europos reikalavimai, taip pat ankstesne eksploatavimo patirtimi. Skaidrumas užtikrinamas įvairiomis komunikacijos priemonėmis, pavyzdžiui, svetainėmis, metinėmis veiklos ataskaitomis, skelbiamais su sauga susijusiais dokumentais, pvz., reguliavimo sprendimais ir patikrinimų ataskaitomis, socialinės žiniasklaidos priemonėmis, pranešimais spaudai, susitikimais su suinteresuotaisiais subjektais, įskaitant vietos valdžios institucijas, ir viešomis konsultacijomis.

Kalbant apie reguliavimo institucijų **finansinius išteklius**, išskiriami du pagrindiniai finansavimo modeliai, remiami valstybės biudžeto lėšomis arba biudžeto lėšomis kartu su iš veiklos vykdytojų susigrąžintomis patirtų išlaidų lėšomis. Reguliavimo institucijos visų pirma dalyvauja poreikių planavimo etapu ir savarankiškai naudojantis skirtomis lėšomis. Dauguma valstybių narių remiasi bendromis nacionalinėmis biudžeto procedūromis. Kartais nurodomos galimybės prašyti papildomų išteklių arba lankstumo sąlygų. Kai kuriais atvejais pranešama apie biudžeto išlaidų skaidrumą skelbiant metines ataskaitas arba audito išvadas. Tačiau tik kelios valstybės narės nustato specialias nuostatas, pagal kurias reikalaujama, kad skirti finansiniai ištekliai būtų tinkami reguliavimo pareigoms vykdyti. Todėl, siekiant užtikrinti veiksmingą Direktyvos nuostatų įgyvendinimą, reikia imtis tolesnių veiksmų šiuo klausimu.

Kalbant apie reguliavimo institucijų **žmogiškuosius išteklius**, reguliavimo institucijos paprastai atlieka labai svarbų vaidmenį vertinant jų poreikius ir, jei reikia, prašant papildomų išteklių. Kalbant apie darbuotojų kvalifikaciją, būtų galima išskirti keletą bendrų tendencijų, pavyzdžiui, išsilavinimo ir žinių reikalavimus įdarbinimo metu, pradinį naujokų mokymą ir tęstinį mokymą derinant vidaus ir išorės šaltinius. Reguliavimo sprendimams priimti neretai pasitelkiami išorės ekspertai. Kelios valstybės narės nurodo, kad sunku pritraukti ir išlaikyti pakankamai darbuotojų ir (arba) kvalifikuotus darbuotojus. Panašiai, kaip ir finansinių išteklių atveju, reikalavimai, kad reguliavimo institucijos turėtų turėti pakankamą skaičių tinkamos kvalifikacijos ir apmokytų darbuotojų, kai kuriose valstybėse narėse nėra apibrėžti pakankamai tiksliai, todėl jų įgyvendinimas turi būti toliau stebimas. Skatinant didesnį reguliavimo institucijų įdarbinimo sąlygų patrauklumą būtų galima pagerinti padėtį įdarbinant patyrusius tinkamos kvalifikacijos darbuotojus.

Apskritai valstybėse narėse taikomos **interesų konfliktų** prevencijos ir sprendimo taisyklės, įtrauktos į visiems valstybės tarnautojams taikomą bendrąją sistemą. Nors daugelis valstybių narių yra priėmusios konkretesnius reguliavimo institucijoms taikomus reikalavimus, šių reikalavimų teisinė galia ir išsamumas skiriasi. Visų pirma, vykdomąsias funkcijas atliekančių branduolinės pramonės ir reguliavimo institucijų darbuotojų rotacijos ir išorės ekspertų pasitelkimo atvejai neretai nėra konkrečiai apibūdinti specialiose taisyklėse.

Reguliavimo institucijų vykdoma su branduoline sauga susijusios **informacijos** sklaida negavus leidimo iš kitų institucijų yra arba aiškiai apibrėžta nacionalinės teisės aktuose, arba ši galimybė numanoma remiantis institucine struktūra.

Kalbant apie pagrindines **reguliavimo užduotis**, reguliavimo institucijos, priklausomai nuo nacionalinės teisinės sistemos struktūros, skirtingu mastu dalyvauja formuluojant nacionalinius branduolinės saugos reikalavimus. Reguliavimo institucijos yra atsakingos už šių reikalavimų įgyvendinimo priežiūrą vietoje, naudodamosi savo įgaliojimais atlikti reguliavimo vertinimus ir imtis vykdymo užtikrinimo veiksmų.

Pastabos

- *Reguliavimo institucijos, kaip savarankiški juridiniai asmenys, teisiškai atskirti nuo bet kokių kitų viešųjų ar privačiųjų įstaigų, jei to dar nepadaryta, būtų tolesnis žingsnis siekiant padidinti reguliavimo nepriklausomumą.*
- *Reguliavimo institucijų reguliavimo gebėjimus sustiprintų specialios teisinės nuostatos, kuriomis reikalaujama, kad reguliavimo institucijos turėtų pakankamus ir tikslinius finansinius ir žmogiškuosius išteklius (pastarųjų atveju – ir pagal skaičių, ir pagal kvalifikaciją), kartu su veiksmingais mechanizmais, kriterijais ir procedūromis. Tokios priemonės galėtų būti dar labiau sustiprintos taikant lankstumo mechanizmus, leidžiančius reguliavimo institucijoms gauti papildomų išteklių papildomo darbo krūvio atvejais arba dėl nenumatytų aplinkybių, pavyzdžiui, reaguojant į branduolinės saugos įvykius arba nebranduolines ekstremaliąsias situacijas.*
- *Aiškūs teisiniai reikalavimai, kuriais apibrėžiamos asmenų, reguliavimo institucijose atsakingų už vykdomąsias funkcijas, skyrimo, nušalinimo ir atleidimo sąlygos, procedūros ir priežastys, padidintų reguliavimo institucijų skaidrumą ir nepriklausomumą.*

  Galėtų būti iš naujo svarstoma galimybė iš reguliavimo institucijų paskirti už vykdomąsias funkcijas atsakingus asmenis atstovais licenciatų valdymo ar priežiūros subjektuose; jei tokie metodai būtų naudojami ir toliau, jiems būtų taikomas specialus taisyklių rinkinys, apimantis interesų konfliktus.
- *Konkrečios interesų konfliktų taisyklės ir procedūros, pritaikytos reguliavimo institucijoms, pavyzdžiui, už vykdomąsias funkcijas atsakingų branduolinės pramonės ir reguliavimo institucijų darbuotojų rotacija (abiem kryptimis) ir išorės ekspertų naudojimas, padėtų didinti reguliavimo institucijų savarankiškumą ir atskaitomybę priimant sprendimus.*

2.3. EKSPERTINĖS ŽINIOS IR ĮGŪDŽIAI BRANDUOLINĖS SAUGOS SRITYJE (7 straipsnis)

Valstybės narės nustato **švietimo ir mokymo** reikalavimus daugiausia reguliavimo institucijoms ir licenciatams (įskaitant rangovus ir subrangovus) pagal vidaus, nacionalines ir tarptautines mokymo programas; tai apima ir avarinės parengties bei reagavimo branduolinio įrenginio aikštelėje temą. Kai kurios valstybės narės atkreipia dėmesį į dabartinės branduolinės pramonės darbo jėgos senėjimo ir išėjimo į pensiją problemą ir sunkumus įdarbinant naujus darbuotojus; ieškoma šios padėties sprendimo būdų, įskaitant viešojo ir privačiojo sektorių partnerystes ir universitetų mokymo programų rengimą.

Pastaba

- *Atsižvelgiant į darbo jėgos senėjimą branduolinėje srityje, ilgalaikis sistemingas žmogiškųjų išteklių planavimas, grindžiamas dabartinių ir būsimų branduolinės programos poreikių įvertinimu, kartu vykdant naujų talentų išlaikymo ir pritraukimo veiklą, taip pat kuriant švietimo ir mokymo partnerystes, padėtų išsaugoti ir perduoti su branduoline sauga susijusias žinias.*

2.4. SKAIDRUMAS (8 straipsnis)

Daugeliu atvejų valstybės narės priėmė specialias teisines nuostatas, leidžiančias reguliavimo institucijoms ir licenciatams skleisti **su branduoline sauga susijusią informaciją**, papildančias bendruosius teisės aktus dėl teisės laisvai susipažinti su informacija.

Abu subjektai, taikydami nacionalinius susitarimus, papildytus tarptautiniais, regioniniais ir dvišaliais bendradarbiavimo susitarimais, naudoja daug įvairių informacijos sklaidos metodų tiek **įprastomis veiklos sąlygomis**, tiek **incidentų ar avarijų** atveju.

Kai kurios reguliavimo institucijos glaudžiau **bendradarbiauja reguliavimo srityje**, pavyzdžiui, vykdo tarpvalstybines pratybas ir bendrus patikrinimus, keičiasi darbuotojais, ekspertai dalyvauja tarpusavio nacionalinio ekstremaliųjų situacijų planavimo pratybose, vykdoma bendra mokymo veikla.

Visos branduolinių įrenginių turinčios valstybės narės yra nustačiusios **konsultavimosi su visuomene per pagrindinius licencijavimo etapus,** visų pirma vietos nustatymo, statybos ir eksploatavimo nutraukimo, procedūras. Tačiau šios konsultacijos paprastai vykdomos pagal ES aplinkos teisės aktus dėl poveikio aplinkai vertinimo[12] arba pagal tarptautines aplinkosaugos sutartis, kaip antai Espo[13] ir Orhuso[14] konvencijas. Dėl šios padėties gali trūkti tikrumo, ar įtraukti visi saugai svarbūs aspektai. Nedaug valstybių narių rengia konkrečias su branduoline sauga susijusias viešas konsultacijas, be kita ko, dėl esminių eksploatacijos pokyčių ar ilgalaikio eksploatavimo sprendimų.

Valstybės narės parengė įvairias konsultavimosi priemones, pavyzdžiui, skelbimus spaudoje, kuriais kviečiama per aiškiai nustatytus terminus pateikti atsakymus, netechnines santraukas, viešus klausymus, nepriklausomų ekspertų forumus, specialias organizacijas, kurios teiktų informaciją visuomenei, ir ataskaitas apie tai, kaip buvo atsižvelgta į visuomenės pastabas.

Pastabos

- *Glaudesnis reguliavimo institucijų bendradarbiavimas, visų pirma kaimyninėse šalyse,* inter alia*, organizuojant reguliarias bendras pratybas, apimančias keitimąsi informacija ir operatyvines priemones, dar labiau prisidėtų prie reguliavimo priemonių nuoseklumo ir darnos, be kita ko, incidentų ir avarijų atveju.*
- *Atskiras viešų konsultacijų procesas dėl branduolinių įrenginių licencijavimo branduolinės saugos požiūriu padidintų visuomenės dalyvavimo sprendžiant branduolinės saugos klausimus veiksmingumą.*

III. BRANDUOLINIŲ ĮRENGINIŲ SAUGA (Direktyvos 6 ir 8a–8e straipsniai)

3.1. LICENCIJOS TURĖTOJAI (6 straipsnis)

Nors visos branduolinių įrenginių turinčios valstybės narės patvirtina, kad pagal jų nacionalines sistemas **pagrindinė atsakomybė už branduolinę saugą** tenka licenciatui, ne

[12] 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/92/ES dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo (su pakeitimais).

[13] Konvencija dėl poveikio aplinkai vertinimo tarpvalstybiniame kontekste.

[14] Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais.

taip išsamiai apibrėžiama licenciatų atsakomybė už **rangovų ir subrangovų**, kurių veikla gali turėti įtakos branduolinio įrenginio branduolinei saugai, veiklą.

Valstybėse narėse, kuriose yra branduolinių įrenginių, vykdomi įvairūs procesai, kuriais licenciatai gali **reguliariai vertinti ir nuolat gerinti saugą**, pavyzdžiui, sistemingai tikrindami ir prižiūrėdami su sauga susijusią įrangą, vykdydami dešimties metų PSP, sistemingai vertindami įvykius, teikdami grįžtamąją informaciją apie eksploatavimo patirtį, atlikdami reguliavimo sistemos peržiūrą ir vykdydami atitikties stebėseną. Pakopinės apsaugos principų taikymas yra neatskiriama saugos demonstravimo dalis. Kai kuriose ataskaitose taip pat minimi Vakarų Europos branduolinės energetikos reguliavimo institucijų asociacijos (WENRA) atskaitos lygiai, Europos ekspertinių įvertinimų (ES testavimo nepalankiausiomis sąlygomis ir TEĮ) rezultatai, tarptautiniai ekspertiniai įvertinimai (pvz., Pasaulinė branduolinių įrenginių operatorių asociacija (WANO), ilgalaikio eksploatavimo saugos aspektai (SALTO)).

Kelios valstybės narės parengia licenciatams skirtus reguliavimo vadovus arba instrukcijas, kuriuose aptariami susiję klausimai, kaip antai įrenginio sąlygų tikrinimas, komponentų senėjimo valdymas, PSP, tikimybiniai ir deterministiniai saugos vertinimai, projekto išplėtimo sąlygos, vidaus ir išorės pavojų vertinimas, taip pat aktyviosios zonos pažeidimo ir radioaktyviųjų medžiagų išmetimo rizika. Tačiau yra metodologinių skirtumų.

Valstybių narių priimtos priemonės, susijusios su licenciatų **finansiniais ir žmogiškaisiais ištekliais**, yra įvairios ir apima licenciatų finansinio gyvybingumo patikrinimus prieš išduodant licenciją ir po to reguliariai; esminių saugos funkcijų ir reikiamo išsilavinimo bei mokymo lygio apibrėžtį; specialias licencijavimo sąlygas, taikomas tiek žmogiškiesiems, tiek finansiniams ištekliams; reikalavimus licenciatų valdymo sistemoms; darbuotojų ir (arba) organizacinių pokyčių, galinčių turėti įtakos saugai, peržiūrą; reikalavimus rangovams. Kai kurios valstybės narės pažymėjo, kad skiria finansinių išteklių visiems įrenginio gyvavimo ciklo etapams.

Pastabos

- *Aiškiai apibrėžus licenciatų atsakomybę už susijusių rangovų ir subrangovų veiklą, būtų aiškesnė atskaitomybė ir atsakomybė už saugą ir būtų geresnis įgyvendinimas vietoje, kai pasitelkiami rangovai.*
- *Reguliavimo institucijoms būtų naudinga keistis patirtimi, susijusia su nacionaline saugos vertinimų atlikimo ir reguliavimo vadovų bei instrukcijų, grindžiamų nustatyta geraja patirtimi, rengimo praktika.*
- *Reguliavimo institucijoms keičiantis informacija ir patirtimi apie tai, kaip jos tikrina licenciatų finansinių išteklių adekvatumą, padidėtų jų vertinimo šioje srityje gebėjimai.*

3.2. BRANDUOLINĖS SAUGOS UŽTIKRINIMO TIKSLAS IR JO ĮGYVENDINIMAS (8a ir 8b straipsniai)

Atsižvelgiant į tarptautinę techninę pažangą, pasiektą taikant Tarptautinės atominės energijos agentūros (TATENA) ir WENRA nuostatas, ir reaguojant į Fukušimos branduolinės avarijos ir ES testavimo nepalankiausiomis sąlygomis metu įgytą patirtį, siekiant branduolinės saugos užtikrinimo tikslo reikia, kad branduoliniai įrenginiai būtų projektuojami, išdėstomi, statomi, atiduodami eksploatuoti bei eksploatuojami ir kad jų eksploatavimas būtų nutraukiamas taip, kad būtų **avarijos neįvyktų, o įvykus avarijoms, sušvelninti jų padariniai ir išvengta**

ankstyvo bei didelio radioaktyviųjų medžiagų išmetimo. Šis tikslas visapusiškai taikomas visiems naujiems branduoliniams įrenginiams ir turi būti naudojamas kaip esamų įrenginių etalonas, laiku įgyvendinant pagrįstai praktiškai įmanomus saugos patobulinimus[15]. Veiksminga reguliavimo institucijų ir licenciatų **branduolinės saugos kultūra**, taip pat pakopinės apsaugos taikymas yra labai svarbūs įgyvendinant saugos užtikrinimo tikslą ir taip siekiant aukšto branduolinės saugos lygio ir nuolatinio jos gerinimo.

Apskritai branduolinių įrenginių turinčios valstybės narės, atsižvelgdamos į Direktyvos formuluotę, priėmė aukšto lygio reikalavimus, atitinkančius branduolinės saugos užtikrinimo tikslą. Tačiau valstybių narių įgyvendinimo metodai skiriasi: kai kuriais atvejais įgyvendinimas grindžiamas išsamesniais reglamentais ir reguliavimo gairėmis, kuriomis nustatomas kiekybinio terminų aiškinimas arba apibrėžiami dėl jiems įrodyti reikalingų reguliavimo kriterijai. Kai kurios šalys, ypač tos, kurios siekia statyti naujas AE, pažymi, kad jos į nacionalinės teisės aktus perkėlė WENRA nustatytus naujų AE saugos užtikrinimo tikslus, kuriais aiškiai raginama „praktiškai šalinti“ avarijų, kai reaktoriaus aktyvioji zona išsilydo ir dėl to anksti arba dideliais kiekiais išmetamos radioaktyviosios medžiagos, pasekmes.

Skirtingi požiūriai taikomi aiškinant bei kiekybiškai vertinant avarijų prevenciją ir siekiant išvengti ankstyvo bei didelio radioaktyviųjų medžiagų išmetimo. Kai kuriose šalyse daugiausia dėmesio skiriama tam, kad būtų išvengta avarijų sekos, dėl kurios įvyksta ankstyvas arba didelis radioaktyviųjų medžiagų išmetimas, o kitos akcentuoja su tuo susijusio radioaktyviųjų medžiagų išmetimo išvengimą. Dar kitos taiko daug ankstesnes praktinio šalinimo koncepcijos versijas, kurios pirmiausia buvo skirtos ankstyvam bei dideliam radioaktyviųjų medžiagų išmetimui. Kalbant apie kiekybinį vertinimą, kai kurios valstybės narės apibrėžia kriterijus, susijusius su radioaktyviųjų medžiagų išmetimo ribinėmis vertėmis, o kitos reikalauja analizės, iš kurios būtų matyti, jog laikomasi rizikos kriterijų ir susijusių radiologinių dozių ribų. Teisiniu požiūriu kai kuriais atvejais atitinkamos nuostatos, kuriomis branduolinės saugos užtikrinimo tikslas perkeliamas į nacionalinę teisę, yra įtrauktos į daugelį įvairių priemonių, todėl atsiranda susiskaidymas, kuris turi įtakos aiškumui ir tikrumui, kaip tikslo turi būti siekiama nacionaliniu lygmeniu.

Remiantis valstybių narių ataskaitomis, **naujos kartos branduoliniai reaktoriai**, kuriems šiuo metu išduodamos licencijos statyti ES, yra suprojektuoti taip, kad juose būtų įdiegtos patikimos saugos priemonės, kuriomis siekiama užkirsti kelią didelėms avarijoms, sušvelninti jų poveikį ir taip išvengti didelio radioaktyviųjų medžiagų išmetimo.

Kalbant apie daugiau kaip 100 **esamų branduolinių reaktorių**, valstybės narės pažymi, kad buvo nustatyti ir įgyvendinti **pagrįstai praktiškai įmanomi saugos patobulinimai**, kaip reikalaujama Direktyvoje[16]. Priemonių pavyzdžiai, be kita ko, yra bunkerinės saugos sistemos, pasyvieji vandenilio rekombinatoriai, filtruojamosios apgaubo slėgio mažinimo sistemos ir avarijų valdymo procedūros. Papildomos stacionarios ir mobilios įrangos naudojimas ir ES testavimo nepalankiausiomis sąlygomis išvadomis pagrįstos procedūrinės priemonės, taip pat naujausi PSP dar labiau padidino įrenginių patikimumą.

[15] Direktyvoje išskiriami nauji įrenginiai (t. y. tie, kuriems statybos licencija pirmą kartą buvo išduota po 2014 m. rugpjūčio 14 d.) ir esami įrenginiai (t. y. tie, kuriems statybos licencija buvo išduota iki 2014 m. rugpjūčio 14 d.).

[16] Kelios valstybės narės praneša, kad jos laikėsi griežtesnio požiūrio nei reikalaujama Direktyvoje, visapusiškai taikydamos branduolinės saugos užtikrinimo tikslą net esamiems įrenginiams.

Kai kurios valstybės narės aiškina, kad neįmanoma suformuluoti išsamių ir nedviprasmiškų kriterijų, pagal kuriuos būtų galima nustatyti pagrįstai praktiškai įmanomus saugos patobulinimus, ir kad tokie patobulinimai ir jų atlikimas laiku turi būti vertinami kiekvienu konkrečiu atveju. Tik kelios valstybės narės nusprendė žengti toliau ir parengti išsamesnius reguliavimo reikalavimus ar gaires, neretai įtraukdamos kiekybines siektinas reikšmes ar projektavimo kriterijus. Todėl tolesnio darbo temos galėtų būti valstybių narių požiūrio į saugos patobulinimų įgyvendinimą skirtumai ir sistemingesnio požiūrio į tai, kas yra pagrįstai praktiškai įmanoma, plėtojimas.

Pakopinės apsaugos priemonės ir itin didelių išorės gaivalinių ir nenumatytų žmogaus sukeltų pavojų poveikio mažinimas įgyvendinami pagal TATENA ir WENRA parengtus standartus ir gaires, o naujiems reaktorių projektams taikoma pažangesnė koncepcija.

Valstybės narės yra įsipareigojusios plėtoti, stiprinti ir stebėti **saugos kultūrą**, taip pripažindamos organizacinių ir žmogiškųjų veiksnių svarbą branduolinei saugai. Paprastai atitinkami reikalavimai išsamiai išdėstomi vidaus procedūriniuose dokumentuose, kartu taikant praktines priemones. Tačiau dėl valdymo sistemų nustatytos ne tokios išsamios reguliavimo institucijų taisyklės, nes kai kuriais atvejais pateikiama informacija susijusi tik su licenciatais. Vykdomi aiškūs procesai, susiję su vidaus ir išorės saugai svarbia eksploatavimo patirtimi ir pranešimais apie saugai svarbius įvykius, kuriuos papildo teisės aktais nustatyta priežiūra ir tolesni veiksmai. Saugos kultūra taip pat grindžiama švietimo ir mokymo priemonėmis.

ES testavimo nepalankiausiomis sąlygomis po Fukušimos avarijos įgyvendinimo pažanga

Praėjus maždaug vienuolikai metų po Fukušimos avarijos, kelios valstybės narės dar nepranešė, kad baigė rengti nacionalinius veiksmų po Fukušimos avarijos planus. Kai kurie iš neužbaigtų veiksmų yra susiję su reikšmingais saugos patobulinimais, pvz., avarinio valdymo centru, papildomomis vėsinimo priemonėmis, apgaubo viršslėgio prevencija, avariniu maitinimu, seisminiu stiprinimu, panaudoto branduolinio kuro saugykla. 2021 m. pabaigoje atitinkamos valstybės narės pranešė Europos branduolinės saugos reguliavimo institucijų grupei (ENSREG) apie pažangą, padarytą siekiant išspręsti likusius veiksmus. 2022 m. ENSREG parengs padėties ataskaitą.

<u>Pastabos</u>

- *Reguliavimo institucijų savitarpio supratimo apie metodus, kuriais siekiama įrodyti, kad išvengiama ankstyvo ir didelio radioaktyviųjų medžiagų išmetimo, gerinimas dalijantis įvairiais nacionaliniais metodais, visų pirma keičiantis informacija apie kiekybinius ir kokybinius metodus, kuriais siekiama įrodyti, kad tokio radioaktyviųjų medžiagų išmetimo išvengiama, pirmiausia sutelkiant dėmesį į radiologinio priimtinumo kriterijus, padėtų nuosekliai įgyvendinti branduolinės saugos užtikrinimo tikslą.*
- *Reguliavimo institucijų keitimasis patirtimi dėl konkrečių atvejų analizės panašumų ir skirtumų siekiant įgyvendinti branduolinės saugos užtikrinimo tikslą, daugiausia dėmesio skiriant sprendimų priėmimui siekiant nustatyti pagrįstai praktiškai įmanomus saugos patobulinimus, padidintų reguliavimo metodų nuoseklumą ir skaidrumą. Keičiantis informacija būtų galima atsižvelgti į nacionalinius metodus, kaip, atsižvelgiant į ES testavimo nepalankiausiomis sąlygomis rezultatus, įgyvendinti saugos patobulinimus.*

- *Konkrečių reguliavimo institucijų valdymo sistemų kūrimas ir įforminimas kartu su licenciatų sistemomis padėtų stiprinti reguliavimo institucijų saugos kultūrą.*

3.3. PRADINIS ĮVERTINIMAS IR PERIODINIAI SAUGOS PERSVARSTYMAI (8c straipsnis)

Kalbant apie **pradinį įvertinimą**, dauguma valstybių narių informuoja apie elementus, kurie turi būti pateikti saugos analizės ataskaitose, susijusiose su paraiška gauti statybos arba eksploatavimo licenciją.

Dėl **PSP** visos branduolinių įrenginių turinčios valstybės narės praneša, kad kas dešimt metų vykdomi sisteminiai persvarstymai, atsižvelgiant į naujus ir (arba) persvarstytus standartus ir technikos bei mokslo raidą. Kai kurios valstybės narės pateikia priemonių, kurių imtasi AE, pavyzdžių, įskaitant pakopinės apsaugos stiprinimą. Nors dažnai minimi TATENA standartuose ir WENRA atskaitos lygiuose nustatyti saugos veiksniai, pateikiama nedaug informacijos apie persvarstymo proceso metodiką, visų pirma apie tai, kaip saugos užtikrinimo tikslas naudojamas kaip atskaitos lygis nustatant saugos patobulinimus, be kita ko, ilgalaikio eksploatavimo sąlygomis. Nedaug valstybių narių praneša apie priemones, kurių imtasi kituose įrenginiuose, pvz., tyrimų reaktoriuose.

Pastaba

- *Reguliavimo institucijų keitimasis informacija apie reguliavimo praktiką, susijusią su dešimties metų PSP taikymo sritimi ir metodikomis, ir ypač apie tai, kaip sistemingai atsižvelgiama į branduolinės saugos užtikrinimo tikslą, būtų naudingas nacionalinių procesų veiksmingumui ir nacionalinių metodų nuoseklumui didinti.*

3.4. AVARINĖ PARENGTIS IR REAGAVIMAS BRANDUOLINIO ĮRENGINIO AIKŠTELĖJE (6 straipsnio e punktas ir 8d straipsnis)

Valstybės narės pabrėžė, kad **avarinės parengties ir reagavimo branduolinio įrenginio aikštelėje procedūros**[17] apima visus veikimo režimus ir visas avarijas. Po Fukušimos branduolinės avarijos buvo įgyvendintos kelios ekstremaliosioms situacijoms skirtos priemonės, pavyzdžiui, papildomi pajėgumai ekstremalių meteorologinių reiškinių, dėl kurių visų pirma visiškai atsijungia stotis ir (arba) nutrūksta vėsinimas, atveju, protokolai, pagal kuriuos toje pačioje aikštelėje veikiantys blokai arba greitojo reagavimo grupės organizuoja savitarpio pagalbą. Tačiau ne visos valstybės narės aiškiai pranešė, kaip jos veikia situacijose, kai vienu metu paveikiami keli blokai, o tai buvo pagrindinė Fukušimos branduolinės avarijos pamoka.

Šalys taip pat praneša, kad atitinkamos institucijos reguliariai išbando ir tikrina ekstremaliųjų situacijų branduolinio įrenginio aikštelėje valdymo planus, taip pat **jų koordinavimą ir suderinamumą su nacionalinėmis avarinės parengties ir reagavimo už aikštelės ribų priemonėmis**, kad užtikrintų tinkamas sąsajas, avarinės įrangos tinkamumą ir jos dubliavimą, darbuotojų kompetenciją ir reagavimo veiksmingumą.

Pastaba

[17] Branduolinės saugos direktyva taikoma tik priemonėms branduolinio įrenginio aikštelėje, o Pagrindinių saugos standartų direktyva (Direktyva 2013/59/Euratomas) – ir branduolinio įrenginio aikštelėje, ir už jos ribų taikomoms priemonėms. Šiuo atžvilgiu šioje ataskaitoje nagrinėjami tik branduolinio įrenginio aikštelės aspektai ir jų suderinamumas bei tęstinumas kartu imantis nacionalinio lygmens veiksmų už aikštelės ribų.

- *Toliau plėtojant avarinės parengties ir reagavimo branduolinio įrenginio aikštelėje procedūras ir tvarką, atsižvelgiant į aikšteles, kuriose yra daug blokų, būtų reaguojama į vieną iš išvadų, padarytų po Fukušimos branduolinės avarijos.*

3.5. EKSPERTINIAI ĮVERTINIMAI (8e straipsnis)

Reikalavimas kas dešimt metų surengti **tarptautinį nacionalinės sistemos ir reguliavimo institucijos ekspertinį įvertinimą** pradėtas taikyti nuo 2009 m. direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę termino, t. y. 2011 m. liepos 22 d., ir buvo susitarta jį įgyvendinti per TATENA integruotąją reguliavimo priežiūros tarnybą (IRRS), kuriai Komisija teikia finansinę paramą. Dešimties metų laikotarpiu iki 2021 m. liepos 22 d. visos valstybės narės turėtų būti surengusios bent pradinę IRRS misiją. Iki 2022 m. kovo mėn. visose valstybėse narėse buvo surengta pradinė IRRS misija, tačiau dvi valstybės narės dėl COVID-19 pandemijos savo pradinę IRRS misiją, turėjusią įvykti 2020 m., atidėjo atitinkamai iki 2021 ir 2022 m. Be to, beveik visos valstybės narės, išskyrus tris, organizavo paskesnes IRRS misijas, kurias rekomenduojama surengti ne vėliau kaip praėjus ketveriems metams po pradinės misijos. Nors ekspertinio įvertinimo ataskaitos nuolat skelbiamos TATENA svetainėje, jų perdavimas Komisijai vyksta nenuosekliai. 2015–2019 m. ES valstybėse narėse surengus 28 IRRS misijas buvo pateikta rekomendacijų, pasiūlymų ir gerosios patirties pavyzdžių įvairiomis temomis, tokiomis kaip institucijų veiklos koordinavimas ir bendradarbiavimas, reguliavimo institucijos aprūpinimas darbuotojais ir kompetencija, reguliavimo institucijos valdymo sistemos sukūrimas. Paskesnės misijos parodė, kad įgyvendinant rekomendacijas ir pasiūlymus padaryta didelė pažanga, o tai rodo, kad ekspertinio įvertinimo metodas yra naudingas didinant bendrą branduolinės saugos lygį.

Kalbant apie **TEĮ**, ENSREG pažymėjo, kad pirmojo TEĮ, surengto 2017–2018 m., objektas buvo AE ir didelių tyrimų reaktorių senėjimo valdymas. Dalyvavo 16 ES valstybių narių, taip pat Norvegija, Šveicarija ir Ukraina; galimybių dalyvauti turėjo ir visuomenė. ENSREG parengė veiksmų planą[18], kuriame išdėstė, kokių tolesnių veiksmų reikia imtis ES lygmeniu ir pavienėse valstybėse narėse. Todėl valstybės narės savo nacionalinius TEĮ veiksmų planus paskelbė iki 2019 m. rugsėjo mėn. ir 2021 m. juos atnaujino, o padaryta pažanga buvo aprašyta 2021 m. lapkričio mėn. ENSREG apibendrinamojoje ataskaitoje. Kitą kartą nacionaliniai veiksmų planai turės būti atnaujinti 2023 m. pabaigoje, o ENSREG apibendrinamąją ataskaitą turės pateikti iki 2024 m. gegužės mėn. TEĮ išvados ir rekomendacijos buvo skirtos licenciatų senėjimo valdymo programoms, o konkrečiau – senėjimo poveikiui reaktoriaus slėginiams indams, elektros kabeliams, paslėptam vamzdynui ir betoninėms apgaubo konstrukcijoms.

2023–2024 m. numatomo 2-ojo TEĮ tema ENSREG pasirinko priešgaisrinę apsaugą branduoliniuose įrenginiuose. Įgaliojimai ir techninės specifikacijos turėtų būti priimti 2022 m. pirmąjį pusmetį.

Pastabos

- *Remiantis įgyta patirtimi, TEĮ metodikos tobulinimas didinant techninių išvadų rengimo nuoseklumą ir rengiant sudėtingas rekomendacijas atsakant į ekspertinio įvertinimo pastabas, padidintų ekspertinio įvertinimo proceso veiksmingumą.*

[18] HLG_p(2019-39)_163 ENSREG 1-asis TEĮ veiksmų planas.

- *Valstybių narių, neturinčių atitinkamų įrenginių, dalyvavimas TEĮ procese yra labai svarbus, atsižvelgiant į tai, kad branduolinė sauga yra visos ES rūpestis ir jos poveikis nesibaigia ties valstybių sienomis.*

IV. IŠVADOS IR TOLESNI VEIKSMAI

Komisija daro išvadą, kad apskritai Direktyvoje nustatyti įpareigojimai įgyvendinami gerai, nors, kaip aprašyta ankstesniuose šios ataskaitos skirsniuose ir apibendrinta toliau, dar yra ką tobulinti.

Padaryta akivaizdi pažanga

Valstybės narės sustiprino savo branduolinės saugos teisėkūros, organizacines ir reguliavimo priemones sugriežtindamos branduolinės saugos valdymą ir įgyvendindamos avarijų branduoliniuose įrenginiuose prevencijos ir jų padarinių švelninimo priemones. Padidintas reguliavimo institucijų nepriklausomumas ir išplėsti jų įgaliojimai. Padidėjo skaidrumas branduolinės saugos klausimais, kaip matyti iš valstybių narių informavimo ir bendradarbiavimo susitarimų.

Naujų reaktorių statybai ES parengti patikimesni projektavimo elementai, kuriais siekiama užkirsti kelią didelėms avarijoms ir sušvelninti jų poveikį, o esamos AE, kurios sudaro daugumą ES veikiančių branduolinių įrenginių, nuolat tobulinamos saugos srityje, kaip reikalaujama Direktyvoje. Branduoliniams įrenginiams nacionaliniu lygmeniu taikomi PSP, siekiant įvertinti, patikrinti ir pagerinti branduolinę saugą per visą jų eksploatavimo laikotarpį.

Pirmasis TEĮ, kuriame daugiausia dėmesio skiriama reaktorių senėjimo valdymui, parodė bendradarbiavimo dalijantis žiniomis ir gerąja patirtimi naudą. Be to, valstybės narės įsipareigojo pasirūpinti, kad būtų atlikti jų nacionalinių sistemų tarptautiniai ekspertiniai įvertinimai.

Reaguodamos į išvadas, padarytas po Fukušimos branduolinės avarijos ir ES testavimo nepalankiausiomis sąlygomis, valstybės narės iš esmės ėmėsi reikšmingų saugos patobulinimų. Tačiau praėjus maždaug 10 metų po Fukušimos avarijos, kai kuriose valstybėse narėse kai kurie saugos patobulinimai dar nebaigti įgyvendinti; todėl šie dar neįgyvendinti patobulinimai turėtų būti įgyvendinami pirmumo tvarka.

Ateities uždaviniai

Nors priėmus Direktyvą valstybėse narėse branduolinė sauga buvo pagerinta, vis dar yra galimybių keliose pagrindinėse srityse ją užtikrinti geriau, atsižvelgiant į ataskaitos II ir III skirsniuose pateiktas pastabas.

Visų pirma, kadangi Direktyvos nuostatos yra aukšto lygio, jas galima aiškinti įvairiai, todėl nustatant būtinus saugos patobulinimus taikomi skirtingi reguliavimo metodai. Branduolinei saugai ES būtų naudingas nuoseklesnis branduolinės saugos užtikrinimo tikslo įgyvendinimas, pagrįstas sistemingesniu požiūriu vertinant, kas yra pagrįstai praktiškai įmanoma. Nacionalinių metodų ir nacionalinių procesų veiksmingumo suderinamumą būtų galima padidinti nuosekliau atliekant saugos vertinimus, visų pirma PSP, taip pat ir ilgalaikio eksploatavimo sąlygomis.

Taip pat yra galimybių toliau didinti kompetentingos reguliavimo institucijos faktinį nepriklausomumą nuo netinkamos įtakos jos reguliavimo sprendimų priėmimui, didinant šiuo metu taikomų nacionalinių priemonių veiksmingumą daugelyje sričių, pavyzdžiui, funkcijų

atskyrimo, finansinių ir žmogiškųjų išteklių bei interesų konfliktų srityse. Visuomenės dalyvavimas sprendimų priėmimo procese, susijusiame su atitinkamais branduolinių įrenginių gyvavimo ciklo etapais, galėtų būti aktyvesnis, į kai kurių reguliavimo institucijų valdymo sistemų dokumentus taip pat būtų galima oficialiai įtraukti saugos kultūros nuostatas. Be to, reikėtų dėti daugiau pastangų, kad būtų užtikrintas branduolinės saugos srities žinių bei įgūdžių tvarumas ir tobulinimas.

<u>Rekomendacijos dėl tolesnių veiksmų ES lygmeniu</u>

Siekiant padidinti nacionalinių metodų veiksmingumą ir nuoseklumą, kai kurios ataskaitos II ir III skirsniuose pateiktos pastabos gali būti pagrįstos labiau koordinuotais ir bendradarbiavimu ES lygmeniu grindžiamais veiksmais struktūriškai keičiantis nuomonėmis ir patirtimi.

Todėl valstybėms narėms pateikiamos šios rekomendacijos, kad jos dirbtų kartu ir ES lygmeniu kurtų bendrus metodus:

- **padidinti reguliavimo institucijų nepriklausomumą nuo netinkamos įtakos joms priimant sprendimus reguliavimo srityje, parengiant bendrus pagrindinius principus, kuriais grindžiami esminiai elementai, kaip antai:**
    - **veiksmingas atskyrimas nuo bet kurios kitos įstaigos ar organizacijos, susijusios su branduolinės energetikos skatinimu ar naudojimu;**
    - **tiksliniai ir tinkami biudžeto asignavimai;**
    - **tinkamas kvalifikuotų, patyrusių ir žinių turinčių darbuotojų skaičius ir žinių išsaugojimas;**
    - **interesų konfliktų prevencija ir sprendimas;**
- **stiprinti licencijų turėtojų gebėjimus užtikrinti savo pagrindinę atsakomybę už branduolinę saugą, parengiant bendrus pagrindinius principus, kuriais grindžiami esminiai elementai, kaip antai:**
    - **žinių išsaugojimas ir kvalifikuotų darbuotojų pritraukimas;**
    - **finansinių išteklių adekvatumas;**
    - **rangovų ir subrangovų veiklos valdymas;**
- **skatinti ir stiprinti veiksmingą branduolinės saugos kultūrą keičiantis informacija apie nacionalinę politiką bei priemones ir plėtojant geriausią patirtį, visų pirma apie pačių reguliavimo institucijų saugos kultūrą ir valdymo sistemas;**
- **didinti skaidrumą parengiant veiksmingo visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus, susijusius su atitinkamais branduolinių įrenginių gyvavimo ciklo etapais, gaires branduolinės saugos požiūriu;**
- **remti branduolinės saugos užtikrinimo tikslo įgyvendinimą:**
    - **suformuojant bendrą supratimą apie pagrindinę techninę bazę ir jos taikymą praktikoje, įskaitant visų pirma įgyvendinimo metodus, kuriais siekiama išvengti ankstyvo ir didelio radioaktyviųjų medžiagų išmetimo, ir nustatant pagrįstai praktiškai įmanomus esamų įrenginių, kurie vis dažniau nustatomi ilgalaikio eksploatavimo tikslais, saugos patobulinimus;**

- **didinant nuoseklumą įgyvendinant saugos vertinimus, visų pirma PSP, parengiant gaires dėl proceso aprėpties ir metodikų; taip pat turėtų būti sistemingai siekiama branduolinės saugos užtikrinimo tikslo kaip atskaitos lygio tikslo;**

– **didinti TEĮ veiksmingumą didinant nuoseklumą nustatant technines išvadas ir rengiant sudėtingesnes rekomendacijas, reaguojant į ekspertinio įvertinimo pastabas.**

Komisija sieks, kad valstybės narės ir jų reguliavimo institucijos ENSREG sistemoje, licenciatai, taip pat kiti suinteresuotieji subjektai, įskaitant pilietinę visuomenę, pareikštų savo nuomonę, kad būtų nustatyti konkretūs procesai ir tvarkaraščiai, kuriais remiantis būtų inicijuojami pirmiau minėti ES lygmens veiksmai. Po šių pradinių konsultacijų Komisija sudarys palankesnes sąlygas šioms rekomendacijoms įgyvendinti, be kita ko, organizuodama praktinius seminarus, konferencijas, susitikimus ir tyrimus. Komisija šiame procese atsižvelgs į Europos Parlamento ir Tarybos nuomones.

Atsižvelgiant į sritis, kuriose nacionaliniu ir ES lygmeniu nustatyti tolesni veiksmai, valstybės narės raginamos toliau teikti Direktyvos įgyvendinimo pažangos ataskaitas. Tai padėtų piliečiams dar geriau suprasti dabartinius branduolinės saugos klausimus, įtraukti visuomenę į veiklą ir joje dalyvauti, taip pat padidintų visuomenės pasitikėjimą licenciatų ir nacionalinių saugos institucijų atsakomybe ir veikla.

Laikydamasi ES geresnio reglamentavimo[19] principų, Komisija ketina tinkamu laiku atlikti standartinį Direktyvos vertinimą, kad įvertintų, kokiu mastu ja pavyko pasiekti jos tikslus arba ar yra galimybių ateityje reformuoti teisėkūros sistemą, kad ji būtų taikoma veiksmingiau, tinkamiau ar nuosekliau, taip pat atsižvelgdama į šioje ataskaitoje siūlomų veiksmų įgyvendinimo pažangą.

[19] Išsamiau žr. Komisijos geresnio reglamentavimo gaires: https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/planning-and-proposing-law/better-regulation-why-and-how/better-regulation-guidelines-and-toolbox_lt